

витку інтеграційних процесів у корпоративному секторі національної економіки.

Список використаних джерел

1. Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств від 11 листопада 2009 р. № 1720-IV. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1720-17>
2. *Борисов Ю. Д.* Рейдерские захваты: узаконенный разбой : монография / Ю. Д. Борисов. - СПб. : Питер, 2008. - 224 с.
3. *Зеркалов Д. В.* Антирейдер : монография / Д. В. Зеркалов - К. : Дакор ; КНТ ; Основа, 2007. - 224 с. - (Серия : "Международная и национальная безопасность").
4. *Туник И. Ю.* Антирейдер : пособие по противодействию корпоративным захватам / И. Ю. Туник, В. А. Поляков. - СПб. : Питер, 2007. - 208 с. - (Серия "Владельцам бизнеса").
5. *Паламарчук Г.* Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України . - 2007. - № 9. - С. 38-45.
6. *Радыгин А.* Проблемы слияний и поглощений в корпоративном секторе / А. Радыгин, Р. Энтов, Н. Шмелева // Научные труды ИЭПП № 43Р. - М. : ИЭПП, 2002. - 154 с.
7. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство : монографія / Б. М. Андрушків, Ю. Я. Вовк, П. Д. Дудкін та ін. - Тернопіль : Вид-во Терно-граф, 2008. - 424 с.
8. Рейдерство в Украине: проблемы и пути решения : аналит. обзор Центра исслед. корпор. отношений. - Режим доступа : http://www.advisers.ru/rejdery_Ukraine.pdf
9. *Сафронова О. М.* Особливості формування структурної моделі корпоративного управління в Україні / О. М. Сафронова // Вісн. НАДУ. - 2004. - № 1. - С. 249-257.
10. Про додаткові заходи щодо посилення захисту права власності : Указ Президента України від 26 берез. 2009 р. № 191/2009. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=191%2F2009&chk=4/UMfPEGznhh7lf.Zi0JE8dMNI4Lgs80msh8Ie6>

Віталій Толуб'як,

кандидат наук з державного управління,

докторант кафедри економічної політики НАДУ

Концепція фінансового механізму в системі пенсійного забезпечення

У статті проведено аналіз визначень "фінансового механізму", що містяться у наукових джерелах, дано йому авторське визначення в системі пенсійного забезпечення, окреслено його основну функцію.

Ключові слова: фінансовий механізм, система пенсійного забезпечення, економічна система, фінансова політика, недержавне пенсійне забезпечення, фінансові ресурси.

In the article it is conducted the analysis of "financial mechanisms" definitions which are presented in the scientific sources. The author gives own definition for financial mechanism in the system of pension provision, identifies its main function. *Key words:* financial mechanism, system of pension provision, economic system, financial policy, nongovernment pension provision, financial resources.

Постановка проблеми. Основним завданням пенсійної системи, що впливає з Концепції подальшого проведення пенсійної реформи [12], є забезпечення виплат пенсій сьогоdnішнім і майбутнім пенсіонерам на достатньому рівні для їх життєдіяльності. Це завдання реалізується через фінансовий механізм пенсійної системи. Тому сьогodні важливим питанням науки державного управління є поглиблене та всестороннє вивчення ефективного функціонування фінансового механізму системи пенсійного забезпечення, визначення напрямів його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогodні ведуться дослідження фінансового механізму стосовно різних напрямів і сфер діяльності держави. Значний внесок у розвиток теорії і практики функціонування фінансового механізму зробили О.Д.Василенко, В.М.Геєць, І.В.Колесова, О.М.Коваленко, О.М.Ковалюк, О.П.Кириленко, В.М.Опарін, А.Н.Поддерегин, О.А.Терещенко, В.І.Федосов та ін. Проте потребує подальшого вивчення та уточнення змісту поняття фінансового механізму саме у сфері пенсійного забезпечення.

Мета статті - провести аналіз категорії "фінансовий механізм", дати його визначення в системі пенсійного забезпечення, окреслити основну функцію.

Виклад основного матеріалу. Завдання фінансової політики держави у сфері пенсійного забезпечення реалізується через фінансовий механізм. У перекладі з грецької "механізм" означає знаряддя (машина), проте на сьогodні це поняття є багатозначним [10]. Під механізмом розуміють внутрішній устрій (будову), систему чого-небудь, наприклад державний механізм управління; сукупність станів і процесів, з яких складається якесь явище.

Зокрема, В.М.Градчіна, В.Б.Захожай, Л.Л.Осипчук [15, с. 27], О.П.Кириленко [6, с. 34], О.Д.Василик [3, с. 42] визначають "фінансовий механізм" як сукупність видів, форм і методів організації фінансових відносин.

О.М.Коваленко [7, с. 54], В.М.Опарін [10, с. 35], М.М.Артус [1, с. 52] визначають "фінансовий механізм" як систему фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативно-правового та інформативного забезпечення, а також відповідної фінансової політики на мікро- та макрорівні.

В.Д.Базилевич і Л.О.Баластрик визначають фінансовий механізм як сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави в процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення [2, с. 18].

П.Н.Шуляк і Н.П.Белотелова під фінансовим механізмом розуміють сукупність форм організації фінансових відносин, методів формування і застосування фінансових ресурсів, які використовує суспільство з метою створення сприятливих умов для економічного й соціального розвитку [13, с. 36].

Таким чином, існують різні міркування про суть і зміст фінансового механізму як системи форм, методів і важелів управління фінансовими ресурсами. Одні науковці не враховують фінансових важелів, другі - не згадують про фінансові методи, треті - замінюють фінансові важелі й фінансові методи "системою управління фінансами".

У Сучасному економічному словнику дано більш повне визначення: "фінансовий механізм" - це складова частина господарського механізму, сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин. Фінансовий механізм включає передусім ціни, податки, мито, пільги, штрафи, санкції, дотації, субсидії, банківський кредитний і депозитний відсотки, облікову ставку, тарифи [11, с. 28].

За найзагальнішим визначенням "фінансовий механізм" може бути охарактеризований як комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених у державі форм і методів формування й використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку та соціальних потреб громадян. Це, по суті, методичні, організаційні й правові положення та заходи, які визначають функціонування фінансів в економіці держави, їх практичне використання для досягнення визначених відповідними програмами цілей і виконання завдань. Водночас фінансовий механізм має свої відмінності щодо практичного застосування на рівні держави, підприємницьких структур, фінансових інститутів чи групи громадян.

Кількісна та якісна характеристики фінансового механізму визначаються тим, яка величина фінансових ресурсів зосереджується й витрачається на відповідних рівнях управління та якою є технологія їх формування й витрачання. Тут дуже важливо правильно вибрати саму техніку цих процесів, тобто суб'єкт і об'єкт зосередження і витрачання фінансових ресурсів, показники, ставки, норми, строки, санкції, пільги, тобто весь інструментарій здійснення руху фінансових ресурсів.

З управлінської точки зору, як відзначає В.І.Федосов [14, с. 68], фінансовий механізм - це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави або окремої системи щодо формування, розподілу й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів для задоволення потреб суспільства. Такою системою і є пенсійна система України.

На основі загального визначення фінансового механізму, наданого В.М.Опаріним, та визначень інших науковців сформулюємо власне його визначення: фінансовий механізм системи пенсійного забезпечення - це сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів, що забезпе-

чує формування необхідних фінансових ресурсів та їх розподіл у сфері пенсійного забезпечення.

Державна фінансова політика у сфері пенсійного забезпечення здійснюється за допомогою фінансового механізму, який являє собою досить складну систему впливу на різні сторони економічної діяльності суб'єктів господарювання. Основним вектором цього впливу є взаємовідносини держави, яка розробляє і реалізує пенсійну політику, із суб'єктами господарювання, що забезпечують виробництво ВВП та формування фінансових ресурсів (фондів) для виплати пенсій.

Ефективність функціонування фінансового механізму системи пенсійного забезпечення, ступінь його довершеності залежать від досконалості фінансового механізму держави в цілому та його окремих елементів (ціноутворення, економічного стимулювання, кредитного механізму та ін.). Основним його завданням є забезпечення пенсійної системи фінансовими ресурсами на достатньому рівні та ефективне їх використання. З урахуванням інших завдань (збереження фінансових ресурсів, їх інвестування), що стоять перед пенсійною системою держави, більш доцільно було б говорити не про фінансовий механізм як такий, а про сукупність фінансових механізмів системи пенсійного забезпечення.

Враховуючи те, що система пенсійного забезпечення законодавчо складається з трьох рівнів, то відповідно слід вважати, на наш погляд, що у ній можна виділити три типи фінансового механізму, які мають деякі спільні риси і діють на виконання єдиної мети - формування фінансових ресурсів для виплати пенсій.

Відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" фінансовий механізм солідарної системи базується на засадах солідарності, субсидування та виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду [5, ст. 7]. Цей механізм здійснює розмежування фінансування пенсій, призначених за спеціальними правилами, відмінними від визначених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", і забезпечує солідарну систему від невластивих їй виплат. Таким чином, фінансовий механізм солідарної системи є ключовим елементом системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, здатним забезпечити виконання базових вимог щодо заміщення заробітку пенсією.

Природа фінансового механізму солідарної пенсійної системи полягає в тому, що він функціонує в режимі забезпечення поточних виплат. На відміну від накопичувальної системи, де сплачені страхові внески, які є власністю застрахованих осіб, інвестуються з метою отримання прибутку на користь останніх, та на відміну від бюджетних пенсійних програм, якими передбачено виплату пенсій за рахунок коштів Державного бюджету, в солідарній системі працездатне покоління громадян, сплачуючи страхові вне-

ски, формує фінансові ресурси, які тут же спрямовуються на виплату пенсій непрацездатному поколінню.

Фінансовий механізм солідарної системи охоплює практично всіх громадян країни незалежно від їхнього віку та бажання. Так, із 46,1 млн українців 13,7 млн є пенсіонерами та отримують пенсію, інші ж сплачують чи з часом сплачуватимуть обов'язкові пенсійні внески до солідарної системи [9].

Доходи Пенсійного фонду формуються за рахунок власних надходжень, коштів Держбюджету та невеликої суми коштів з фондів обов'язкового страхування. Левову частку власних надходжень Пенсійного фонду становлять обов'язкові внески підприємств, установ, організацій та громадян. За січень-червень 2009 р. вони становили 67,4% всіх доходів [9].

Із Держбюджету Пенсійний фонд отримує дотації на пенсійне забезпечення військовослужбовців, виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, що регулюються спеціальними законами, а також кошти на покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду.

Видатки Пенсійного фонду починаючи із 2005 р. різко зросли. У 2004 р. вони становили 36,2 млрд грн, а в 2007 р. - 101,9 млрд грн. На 2009 р. передбачено 164,1 млрд грн. Це в 1,6 раза більше, ніж у 2007 р., і в 4,5 раза більше, ніж у 2004 р. Поступово обсяги видатків Пенсійного фонду стали наближатися до рівня доходів Держбюджету. У 2007 р. вони становили 73,3%; у 2008 р. - 75,6%; на 2009 р. - 84,5%.

Разом із збільшенням видатків Пенсійного фонду щороку ростуть йому трансферти з Держбюджету. Якщо у 2003 р. їх обсяг дорівнював нулю, у 2004 р. - 5,9 млрд грн, то в бюджеті Пенсійного фонду на 2009 р. передбачено 48,9 млрд грн, у тому числі для покриття дефіциту 13,1 млрд грн.

Відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" фінансовий механізм обов'язкової накопичувальної системи є принципово новим елементом системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не тільки для України, а й для багатьох країн світу, що протягом останніх 20 років реформували свої пенсійні системи. Головною ознакою цього фінансового механізму є те, що він, на відміну від фінансового механізму солідарної системи, не забезпечує негайної виплати пенсійних коштів, які надійшли у вигляді страхових внесків, а спрямовує їх на формування індивідуальних накопичень застрахованих осіб. З метою збереження цих заощаджень здійснюється їх інвестування в інструменти грошового та фондового ринків, об'єкти нерухомості, банківські дорогоцінні метали та інші активи, передбачені Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (ст. 80).

Стратегія розвитку пенсійної системи передбачала запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування у короткостроковій перспективі 2006-2009 рр. Згідно з цими планами ще у квітні 2007 р. законопроект про запровадження обов'язкової накопичувальної системи з 1 січня 2009 р.

був прийнятий Верховною Радою України в першому читанні. Однак робота в цьому напрямі офіційно не велася, хоча дискусії тривали й надалі [4].

Нагадаємо, що Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" передбачає створення централізованого Накопичувального пенсійного фонду та зарахування на накопичувальний пенсійний рахунок кожного учасника цієї системи обов'язкових внесків у сумі до 7% від заробітної плати з подальшим інвестуванням цих коштів відібраними за тендером компаніями з управління активами. Завдяки цьому внески мали убезпечуватися від інфляції та примножуватися за рахунок інвестиційного прибутку, а після досягнення учасником цієї системи пенсійного віку - використовуватися для оплати договору страхування довічної пенсії. Закон передбачає обов'язкову участь у цій системі чоловіків та жінок, яким на день запровадження системи ще не виповнилося відповідно 40 та 35 років, а також право чоловіків віком від 40 до 50 років та жінок від 35 до 45 років самостійно прийняти рішення про участь у накопичувальній пенсійній системі. Суть вікових обмежень полягає в тому, щоб учасник другого рівня пенсійної системи мав достатньо часу для накопичення внесків у сумі, необхідній для придбання довічного ануїтету, інакше суми його внесків вислаять лише для одноразової виплати, і не досягатиметься мета запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування - забезпечити її учасника ще одним постійним джерелом доходів у пенсійному віці.

Функціонування фінансового механізму недержавного пенсійного забезпечення передбачає:

- розроблення пенсійних схем та інвестиційних декларацій;
- укладення пенсійних контрактів;
- укладення договорів з компанією з управління пенсійним фондом, компанією з управління пенсійними активами, банківською установою-зберігачем, аудитором (аудиторською фірмою), особами, які надають консультаційні послуги, страховими організаціями;
- залучення пенсійних внесків і ведення персоніфікованого обліку цих внесків і пенсійних контрактів;
- накопичення пенсійних активів з метою подальшого інвестування цих накопичень та здійснення пенсійних виплат учасникам недержавного пенсійного забезпечення відповідно до пенсійної схеми чи договору;
- збереження пенсійних активів;
- розміщення та інвестування пенсійних активів;
- здійснення актуарних розрахунків;
- виплату пенсійним фондом пенсій на визначений термін;
- відкриття банківських пенсійних депозитних рахунків.

З виходом працівника на пенсію його місячний дохід становить 30% від заробітної плати. Забезпечити собі нормальні житлово-побутові умови за рахунок мізерної пенсії пересічному пенсіонеру дуже важко. Саме тому

певна частина працівників, починаючи, як правило, з 30-річного віку, не покладаючись на державу, починає відраховувати частину свого заробітку до недержавного пенсійного фонду.

На 1 липня 2009 р. в Україні зареєстровано 108 недержавних пенсійних фондів (НПФ) та 48 Адміністраторів НПФ. Активи недержавних пенсійних фондів щороку зростають. Так, на кінець 2008 р. загальні активи зросли на 331 млн грн, досягши 612 млн грн порівняно з 281 млн грн на кінець 2007 р. Тенденцію до збільшення відображає також загальний приріст активів по відношенню до попереднього періоду (у 2008 р. - на 118%) [9].

З метою збереження та примноження коштів учасників усі активи НПФ інвестуються в різні інструменти, зокрема в акції, в державні, муніципальні та корпоративні облігації, дорогоцінні метали, нерухомість тощо. Так, на кінець першого кварталу 2009 р. ці активи були інвестовані в такому співвідношенні: акції - 9%, державні облігації - 3,6%, корпоративні облігації - 22,6%, муніципальні облігації - 1,1%, депозити - 56,3%, іпотечні ЦП - 0,1%, банківські метали - 3,7%, нерухомість - 1%, інші активи, не заборонені законодавством, - 1,5%, кошти на поточних рахунках НПФ - 2,2%.

Кількість учасників недержавних пенсійних фондів стабільно збільшується. У 2008 р. вона зросла на 203,8 тис. осіб, тобто на 73%. В I кварталі 2009 р. кількість учасників збільшилась на 6,6 тис. осіб (1%). Динаміка збільшення кількості пенсійних контрактів теж постійно зростає. У 2008 р. було укладено 62,3 тис. пенсійних контрактів порівняно з 55,9 тис. у 2007 р. Проте в першому кварталі 2009 р. кількість пенсійних контрактів дещо зменшилась, відбувся незначний відплив юридичних (200 суб'єктів) та фізичних осіб (100 осіб) з ринку НПФ.

Обсяг пенсійних виплат був невеликим, однак у 2008-2009 рр. темп виплат збільшився. З 2005 р. до кінця I кв. 2009 р. сума пенсійних виплат становила 40144 тис. грн.

З часу запровадження системи недержавного пенсійного забезпечення НПФ працюють з позитивним доходом. Середньорічна дохідність системи НПФ за 2005-2008 рр. та I квартал 2009 р. становила 16%. Навіть у 2008 р., коли дохідність всіх інструментів суттєво знизилася, система НПФ показала дохідність на рівні 18%. За I квартал 2009 р. середня дохідність склала 15%. У 2006 і 2007 рр. середня дохідність за рік сягала відповідно 26 і 27%. Після фінансово-економічної кризи 2008 р. відбувся спад доходності до 18% в 2008 р. та 15% в I кварталі 2009 р. [9].

Проведений аналіз фінансових механізмів системи пенсійного забезпечення підтверджує тезу про їх спільні та відмінні риси та основну мету - формування фінансових ресурсів для виплати пенсій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи із вищевикладеного фінансовий механізм системи пенсійного забезпечення - це сукупність форм та методів формування і використання фінансових ресурсів,

що складається із першого солідарного, другого накопичувального і третього недержавного накопичувального рівнів, відповідними уповноваженими фінансовими установами з метою отримання максимального соціального ефекту і оптимального витрачання фінансових ресурсів, що визначає ефективність управління в цій сфері.

Основне завдання фінансового механізму в пенсійній системі зводиться до фінансового забезпечення і фінансового регулювання відносин суб'єктів цієї системи в частині формування фінансових ресурсів для виплати пенсій. Ефективність функціонування фінансового механізму, ступінь його довершеності в системі пенсійного забезпечення залежать від ефективності функціонування фінансового механізму держави в цілому та окремих його елементів.

Сьогодні через nereформованість пенсійної системи, відсутність другого її рівня та слабку розвиненість третього рівня всі ризики забезпечення людей пенсією лежать виключно на державі, хоча мали б бути рівномірно розподіленими між державою, бізнесом та громадянами, на що і спрямована пенсійна реформа. Як наслідок, поточні зобов'язання ПФУ виконуються за рахунок Держбюджету, зменшуючи до мінімуму залишки "вільних коштів" країни, її здатність до фінансових маневрів та стимулювання економіки.

Подальшими напрямками наукових досліджень теорії та практики фінансового механізму системи пенсійного забезпечення може бути визначення підходів до його обґрунтування, дослідження і апробація складових фінансового механізму з урахуванням інтересів усіх суб'єктів пенсійної системи.

Список використаних джерел

1. *Артус М. М.* Фінанси : навч. посіб. / М. М. Артус. - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. - 198 с.
2. *Базилевич В. Д.* Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. - К. : Атіка, 2004. - 368 с.
3. *Василик О. Д.* Державні фінанси України : навч. посіб. / О. Д. Василик. - К. : Вища шк., 1997. - 322 с.
4. *Васильченко О.* Пенсійна система України: від стратегії до концепції / Олена Васильченко // Праця і Закон. - 2009. - № 11 (119). - Режим доступу : http://pf.kinto.com/files/articles/72/68_3.pdf
5. Закон України про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
6. *Кириленко О. П.* Фінанси : навч. посіб. / О. П. Кириленко. - Тернопіль : Т.О.В. ЦМДС, 1998. - 234 с.
7. *Коваленко О. М.* Методологічні основи фінансового механізму / О. М. Коваленко // Фінанси України. - 2003. - № 4. - С. 54-57.
8. *Нечволод Л. І.* Сучасний словник іншомовних слів / Л. І. Нечволод. - Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. - 768 с.
9. *Мельничук В.* Реформа, яка забезпечить гідну пенсію / Віталій Мельничук // Уряд. кур'єр. - 2009. - 27 лип. - № 133. - С. 5.
10. *Опарін В. М.* Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. - 2-ге вид., допов. і перероб. - К. : КНЕУ, 2004. - 240 с.

11. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. - 2-е изд., испр. - М. : ИНФРА-М, 1999. - 369 с.
12. Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 жовт. 2009 р. № 1224-р. - Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
13. Шуляк П. Н. Финансы : учеб. пособие / П. Н. Шуляк, Н. П. Белотелова. - 3-е изд., испр. и доп. - М. : Издат.-торг. корпорация "Дашков и Ко", 2002. - 456 с.
14. Федосов В. И. Государственные финансы : учеб. пособие / В. И. Федосов ; под. ред. проф., д-ра экон. наук В. И. Федосова, С. Я. Огородника и В. Н. Суторминой. - К. : КНЕУ, 386 с.
15. Финанси: Теоретичні основи : підручник / В. М. Градчіна, В. Б. Захожай, Л. Л. Осипчук та ін. ; за наук. ред. В. М. Градчіної, В. Б. Захожая. - К. : МАУП, 2002. - 386 с.

Костянтин Протасенко,
аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Правовий режим надзвичайного стану як механізм державного регулювання соціальних конфліктів

Розкрито сутність загального поняття "конфлікт". Окреслено розуміння соціального конфлікту, а також причини його виникнення і наслідки. Розглянуто регулювання соціальних конфліктів. Обґрунтовано введення надзвичайного стану як механізму державного регулювання соціальних конфліктів.

Ключові слова: конфлікт, соціальний конфлікт, надзвичайна ситуація, надзвичайний стан, регулювання соціальних конфліктів.

The essence of general concept "conflict" is exposed. The understanding of social conflict and also causes of its origin and effects are determined. The adjusting of social conflicts is considered. The state of emergency's introduction as a mechanism of social conflicts' government control is grounded.

Key words: conflict, social conflict, extraordinary situation, state of emergency, adjusting of social conflicts.

Постановка проблеми. Останнім часом соціально-політична ситуація в Україні та й у всьому світі загострюється. За оцінками експертів ООН, на планету насувається глобальна екологічна криза. Загальновідомою є також відчутна бідність більшості країн світу порівняно з країнами так званого "золотого мільярда". Світ стоїть на порозі продовольчої та житлової кризи (кількість голодуючих у світі вже на початку 2010 р. може досягти одного млрд осіб). Якщо екологічні, соціальні, політичні, економічні й культурні системи не будуть гармонізовані, міське населення, чисельність якого зростає, не зможе мирно співіснувати і соціальна нерівність стане головною причиною напруженості та заворушень у величезних за площею та народонаселенням регіонах. Проблеми злиднів та низької якості державного управління стануть благодатним ґрунтом для тероризму, організованої злочинності та пандемій.